

Arkeologiska undersökningar i Sideby under som-
 maren 1912. Berättelsen åtföljes av 2 kartor ^{med 3/} och plan-
 teckningar samt 8 fotografier. H. M. 6111

Uti Sideby socken finnas åtskilliga stenkummet eller
 "stensringar", vilka blivit förtecknade av J. R. Aspelin och
 Th. Schvindt. Litterära samman undersökte under tecknat några
 sidana i Ömossa och Hedkrok byar.

I den finskspråkiga delen av Ömossa by, benämnd Finby
 eller Metsäkylä, omt. 2 1/3 km. från gästgivargården norrut fin-
 nes på W sidan om stora landvägen c. 200 m. 2 stenrösen
 invid Södergårdsgård. Stenrösen ligger på gårdsgränsen Grön-
 roos parcell, på c. 50 meters avstånd från varandra på en
 längsträckt i N-S riktning gjordt ås. På N sidan om åsen
 på ett avstånd av ? m. rinner Hårkmeniå, viken utgör
 Sandö träskets utflöde. Längs dess stränder finnas stenrösen
 såväl på Sideby som Lappgårds område. Närmast intill
 de nu åsyftade rösen ligger ett stort sådant c. 1 km NW
 fågelvägen på andra sidan om ån vid Brändaskär, på
 rån mellan Nyby och Skogmans marker. Det ligger på en
 sandås, varemot rösen på Grönroos mark ligger på berg.
 (jfr. situationsplanen!)

Röset no II är byggt över en klyfta. Dess storlek var 3,20
 x 2,25 m, och bestod det av ett varv stenar, så att höjden var
 20-30 cm. Under stenarna fanns intet tydligt kulturlager,
 knappast någon jord alls. Inga fynd gjordes.

Röset no I var c. 9 x 9 m. i genomskärning och 1 à 1 1/2 m. högt.

Smitten var en stor grop. Enligt uppgift hade man för ett tiotal år sedan hittat i röset några järnföremål, bl. a. en spjutspets. Den skulle ha hittats av någon Österby, vilken dock torde ha grävt även i röset vid Brändarkärr. Hackman omnämnes i sin avhandling (sid. 72) en spjutspets av järn från Öströmsby i Tiveden. Sagda by gränsar till Finby, och på dess mark finnes endast ett stenröse, aceddes lägt, 8 x 4 m. stort, på berggrund. Det har aceddes nyss blivit uppkastat, och skall man ej ha gjort några fynd. Röset ligger 1/2 km. S om byn, på E sidan om vägen, c. 100 m. från Sennanna och strax S om Acquid Öströms rå på Anna Öströms mark. Emedan inga andra rösen finnas på Öströms by, torde spjutspetsen, som omnämnes av Hackman, vara funnen i vårt röse nr. I, vilket jag undersökte.

Röset bestod av ganska stora stenar. En tydlig fotkedja kunde urskiljas på SW sidan. Botnen bestod av berg, på vilket låg ett tunt kulturlager av 7-15 cm. mäktighet. På sina ställen var berget mycket ojämt men voro dessa springor fyllda med stenar. I mitten (jfr. plantekning!) blev synlig en stor stenbista, 3,30 x 1,50 à 1 m., vars längdriktning var från N-S. Den var gjord av 8 stora stenar, av vilka den största mätte 1 m. i längd, 40 cm i bredd och 70 i höjd. Inga takhållar voro numera synliga, och kistan torde i tiden ha blivit utplundrad, emedan i dess 7-20 cm. tjocka bottenlager gjordes inga fynd med undantag av ett 70 cm. långt område i kistans N änd, som innehöll sparsamt bränd ben. — För öfrigt låg den redan i början omnämnda gropen i rösets mitt, unq. ovanom kistan.

Utänför kistan och ända till dess kantstenar funnos bränd ben enudot i stor ymighet. De lågo dess under små sandstensflisar, dess utan något hölje under stenarna på kistans S och W sidor, såsom närmare framgår från kartan. Kulturlagret var gulbrunt, mindre kolpartiklar syntes på ett fåtal ställen men ingen aska. Däremot kom i rösets

Nöel, där endast ett par brända benmullar hittades, fram
 ett område, stort $1,40 \times 80$, vilket låg över en naturlig 45-
 50 cm djup klyfta i berget, och vilket tydligen hade ut-
 gjort bälplattan. Den bestod av genombrända stenar, svart
 jord och aska och kol, men innehöll varken brända ben
 eller andra föremål.

Fynden i detta röse bestå alltså enbart av brända be.

I Hedbrok eller Heidi by finnas flere stycken utmärkt
 vackra jättkast, vilka beskrivas och beskrivits av J. R.
Asperins arbete: Kololetenia.

Dessa jättkast finnas på den s. k. Stenringsbacken, vilken
 är en fr. S-N gående sandås, bevädd med tallar. På E sidan
 tillstöttes på 50 m. avstånd ett kärr. Stenringarna, vilkas in-
 bördes förhållande och situation framgår av planen, voro
 de flesta illa förstörda av slättgrävare.

I, $4,70 \times 4,80$ m. stort, c. 35-30 cm högt, ike förut under-
 sökt. I mitten väkte en stor björk. Ingen fotkedja kunde skön-
 jas, men vid undersökningen kunde man konstatera en
 inre ring av stenar. Endast ett varv stenar. Marken under
 stenarna bestod av gul sand, här och där bemängd med kolpar-
 tiklar. Inga andra fynd gjordes.

II, stort röse, $7,50 \times 7,50 \times 0,90$ m. I mitten en 80 cm djup grop.

III, stort röse, $12 \times 12 \times 1,49$ m. I mitten en stor grop, på vars
 botten synes en stor hällkista, avritad av Asperin.

IV, röse, $5 \times 5 \times 0,86$ m. Uppkastad i mitten

V, stort röse, $11,50 \times 12,40 \times 2,05$, med en stor, 1,45 m. djup grop
 i mitten. Avfotografat.

VI, röse, $7,70 \times 8,70 \times c. 1$ m., med en stor grop i vars botten sy-
 nes en hällkista, i mitten. Rösen ligger c. 300 m. från röset nr
V åt N, på W sidan om Snodvägen.

Unq. 500 SE från Stenringarna I-V finnas på samma
 ås ytterligare 2 stenringar, c. 40 m. från landsvägen på
 den s. k. Storpåttbacken. Den ena av dem (VII) undersöktes.

VII 8 x 6,50 m. stort, mossbevuxet, med 2 stora björkar i mitten. En stor grop i NE hörnet. Stenarna voro av en mans bördas storlek. Någon ytterring fanns ej, men i mitten var en tydlig stenring, bestående av 22 stenar och bildade en cirkel med 2,50 à 2,30 m. diameter. Möjligen har röset ursprungligen ej varit större. Inuti ringen hittades i sandlagret brända ben 25 à 30 cm djupt. Inga föremål, men kol på ett par ställen under stenarna vilka bildade cirkeln. För övrigt voro stenarna inom cirkeln också lagda med omsorg, så att de bildade koncentriskt kretsar.

VIII Knappa 30 m. till S från föregående, 9 x 7 m. stort, men med ett djupt dike tvärs över röset ända till bottenlagret. Röset är allt ännu av ansevärd dimensioner och höjd. —

Åsen, på vilken rösena VII och VIII äro belägna, sträcker sig åt W och E. På W sidan, c. 150 m. tillstötes ett kärr, benämndt Kärrmosskärr.

I Sidsöy finnes en fattigstubbe vid stapelväggen. Gubben har träfat, grå benklädes, svart bonjour, vit väst och är utan huorubonad. I brädet ett hål för mottagande av pengar, vilka tillfalla den kommunala fattigvården, men nu för tiden fåga torde överstå 5 mk. årligen. Övanom stubben finnes en tavla med inskription "Den som gifves åt de fattiga, han lånar Herranom." Gubben har förvarats församlingen av en gammal ogift rik sjökaptän Johan Appelö, vilken dag omkr. 1807.

En kyrkklocka skall ligga i ett tränk, Måstränket, 3 km N om Sidsöykyrka. Klockan skall ha sänkts i tränket under 1808-års krig.

Helsingfors, d. 17. Septembris 1919
A. M. Taccarelli

Sideby. Hedkrok

Stenrosen nr V.

~~Klitchén
Storlek~~

L. 136.

2464

Märpes.

434

Sideby Hedkrok. Stenroset I

1912 Amt.

L. 136

2465

Siveoy. Omossa. Roset I de vis undea

1912. a. M. T.

L.136

2466

Sibley. *Emasa*, roset I

1912 a. M. T.

L. 136

2467

h6h

Lideoy. Omossa. Häckisten i
rosset I

1912. A. M. T.

flera denna
bit² minskar
Tiu samma
storlek som
de två andra
flikerna

$\frac{2}{3}$

~~Wickens
Storlek~~

L. 136

2469

Sideby, Ömåssa. Stenvall i skogen
vid stora landsvägen som byn

1912

A. H. T.

Sideby
Ömåssa

L. 136

2471

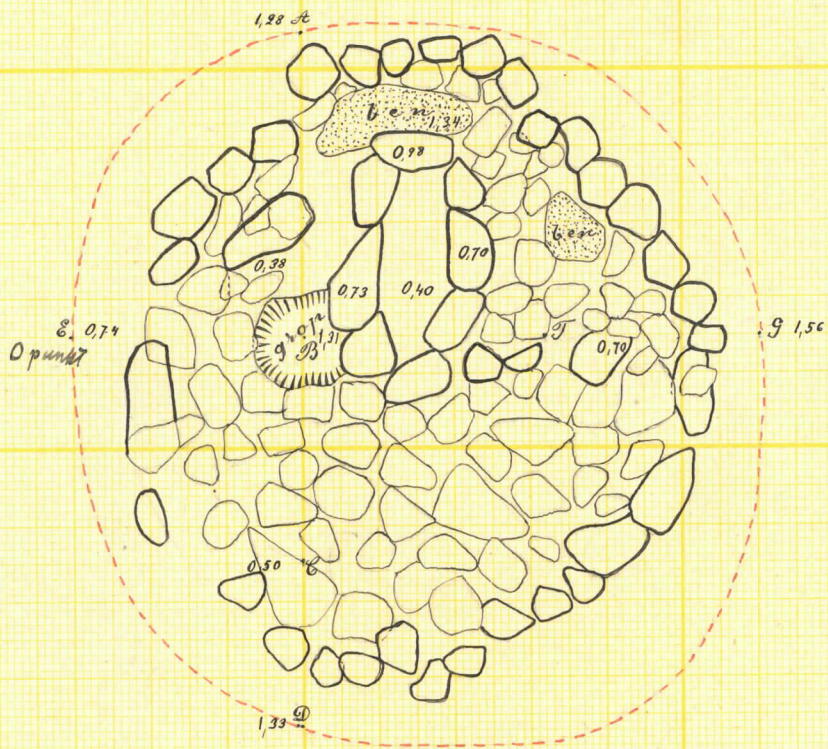
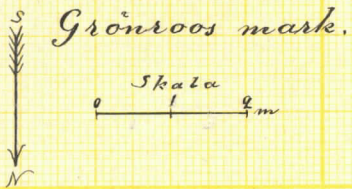
¹
Sibley Omessa

L. 136

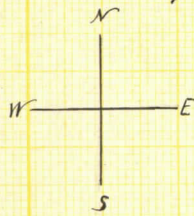
2470

copy

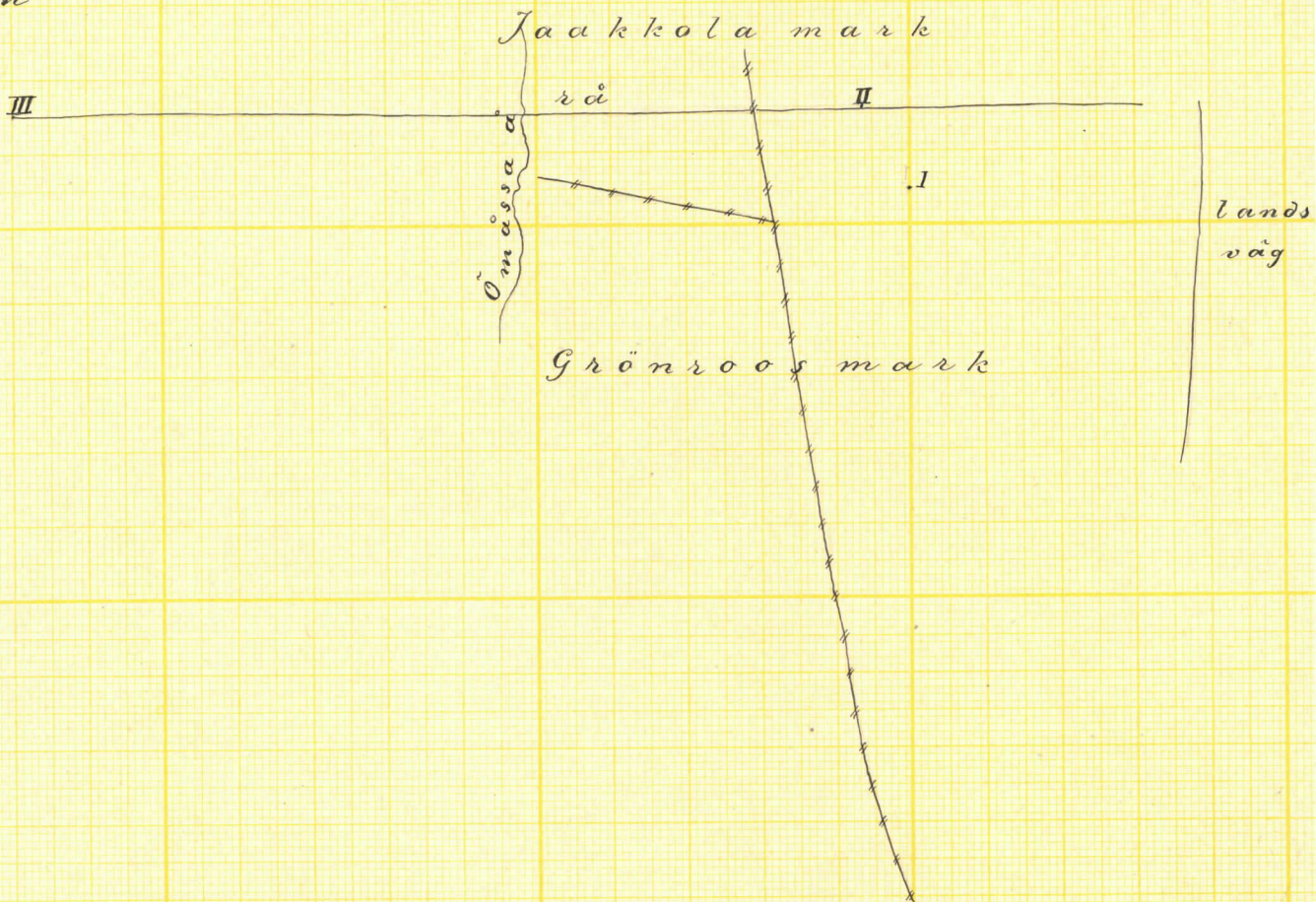
"Jätukast" Sideby Ömässä.

Situationsplan

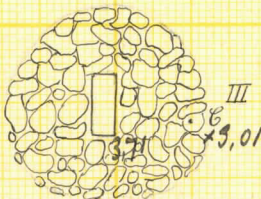
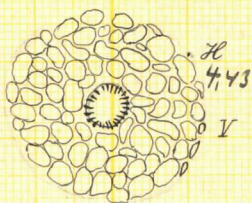
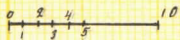

Skala 50 m

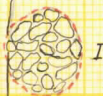

Sideby socken.

Jätukast-området vid Hedkrok "Stenringsbacken".

3,83

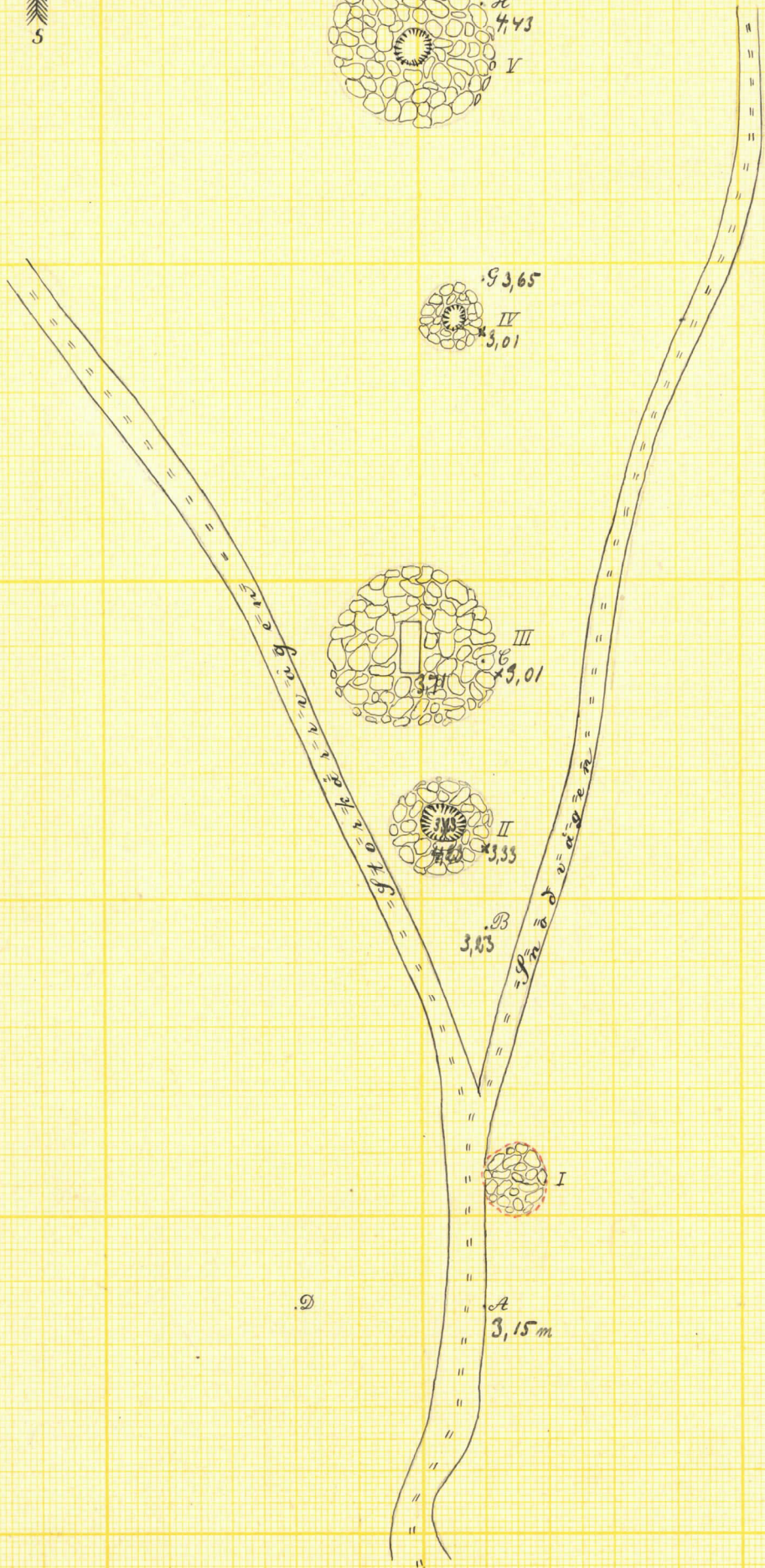

A 3,15 m

E 1,80 m.

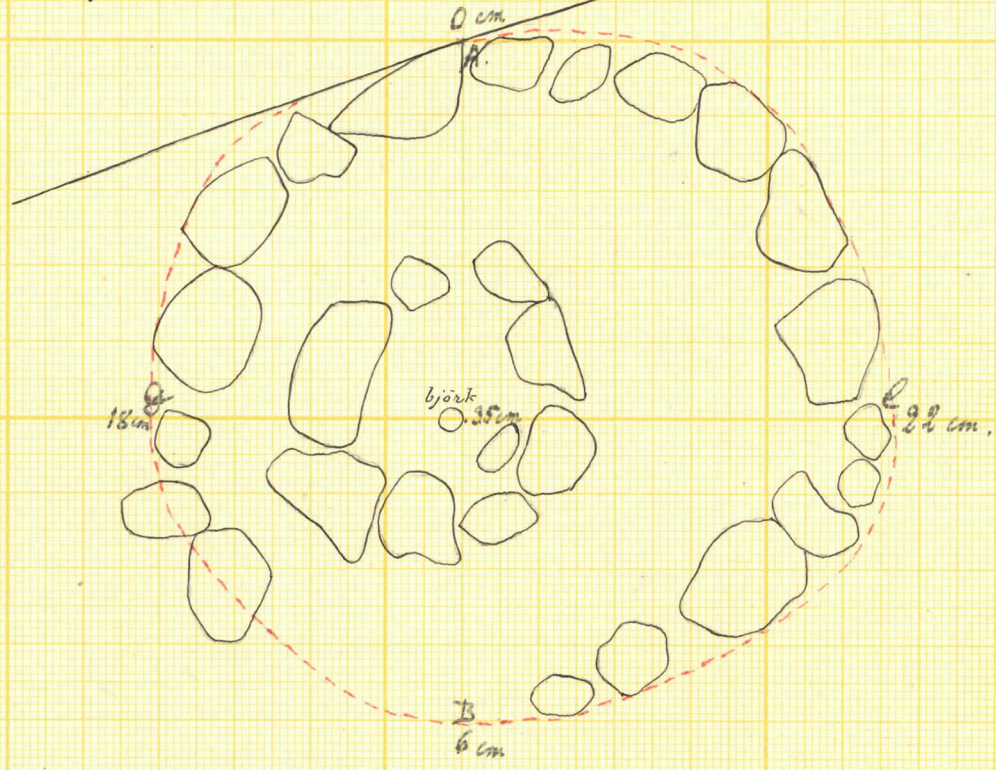
F 0 punkt: karr

Q

h a n d s v ä g

Jätukast
Sideby Hedkrok.

Jätukast VII Sideby
Hedkroks by Brända-backen.

